

Handreiking verkorting van bekostigde mbo-opleidingen

Informatie over ruimte in wet- en regelgeving MBO voor verkorting van de duur van een bekostigde mbo-opleiding

Van: Kennispunt MBO i.s.m. het ministerie van OCW, de Inspectie van het Onderwijs en de MBO Raad

Datum: februari 2019

Versie: 1.1 (aanpassing t.a.v. versie 1.0: de informatie over de Subsidieregeling Praktijkleren is aangepast: de voorwaarde dat de student tenminste 200 begeleide onderwijsuren heeft ontvangen is toegevoegd aan de tekst)

Contact: www.onderwijsenexaminering.nl, www.levenlangontwikkelen.nl en info@kennispuntmbo.nl

Voor wie is de publicatie?

De handreiking is bedoeld voor docenten, beleidsmedewerkers, managers en bestuurders van bekostigde mbo-scholen die met verkorte opleidingstrajecten maatwerk willen bieden aan studenten die al de relevante kennis-, werkervaring en/of cognitieve vaardigheden bezitten.

Aanleiding en context

Studenten die al beschikken over de nodige relevante werkervaring, kennis en/of cognitieve vaardigheden, hebben minder tijd nodig om zich voor te bereiden op het examen van de opleiding. Met verkorting van opleidingen kunnen scholen de aantrekkelijkheid van het mbo voor deze studenten vergroten. Het bieden van dit maatwerk is van toenemend belang, zeker in het kader van een leven lang ontwikkelen.

Doel van deze handreiking is om mbo-scholen helderheid te bieden over wat er (al) kan binnen de context van de huidige wet wat betreft het verlenen van vrijstellingen en het verkorten van de duur van opleidingstrajecten voor studenten die dit aankunnen. Deze handreiking, afgesproken in het Bestuursakkoord tussen de MBO Raad en het ministerie van OCW, is opgesteld aan de hand van concrete vragen van mbo-scholen die via het Kennispunt MBO zijn opgehaald. Het ministerie van OCW heeft in afstemming met de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) de antwoorden opgesteld.

Huidige stand van zaken

De handreiking betreft de huidige stand van zaken. OCW verkent, op basis van gesprekken met mbo-scholen en in samenspraak met de MBO Raad, of de huidige regels voor het verkorten van opleidingen nog voldoen en zal in het voorjaar van 2019 hierover de balans opmaken.

Waar geeft deze handreiking antwoord op?

Studenten die al beschikken over de nodige relevante werkervaring, kennis en/of cognitieve vaardigheden hebben minder tijd nodig om zich voor te bereiden op het examen van de opleiding. Denk bijvoorbeeld aan volwassenen die het beroep al enige jaren in de praktijk uitoefenen, aan mbo-studenten die met een havo-diploma of afgebroken hbo-opleiding

Kennispunt MBO instromen, of aan doorstromers naar verwante opleidingen (op een hoger niveau) binnen het mbo. Veel mbo-scholen geven hen mogelijkheden voor het sneller volgen van de opleiding en het eerder afleggen van het examen of zijn van plan dit te doen. Docenten, opleidingsmanagers en beleidsmedewerkers vinden het vaak niet duidelijk welke ruimte er in wet- en regelgeving is voor dit type maatwerk. Deze handreiking geeft deze informatie en reikt handvatten aan. Deze handreiking bestaat uit een inleiding met de voor verkorting van opleidingen relevante wet- en regelgeving. Vervolgens wordt ingegaan op door mbo-scholen veel gestelde vragen.

In deze handreiking wordt niet ingegaan op andere - even waardevolle - manieren van maatwerk voor studenten die al beschikken over de nodige relevante werkervaring, kennis en/of cognitieve vaardigheden. Zo kunnen mbo-scholen ook vrijstellingen voor examens verlenen of extra verdiepend of verbreedend (toptalenten)onderwijs aanbieden. Voor informatie over deze andere vormen van maatwerk wordt verwezen naar:

- [www.onderwijsenexaminering.nl, thema examinering](http://www.onderwijsenexaminering.nl,thema_examinering)
- [Informatie over toptalenten in het mbo van de rijksoverheid](#)

Inleiding

Diverse mbo-scholen, studenten en werkgevers willen graag een verkort opleidingstraject voor studenten die dit aankunnen. Bijvoorbeeld als een student:

- al beschikt over relevante werkervaring van substantiële omvang
- al een opleiding of cursus heeft gevolgd die deels overlapt met de te volgen mbo-opleiding. Dit kunnen zijn 'overstappers' en/of 'doorstromers' vanuit een andere mbo-opleiding, instromers die al een relevante (branche)opleiding of cursus hebben gevolgd, of havisten die al vak(ken) hebben gevolgd die ook bij de te volgen opleiding aan bod komen
- beschikt over hogere cognitieve vaardigheden (bijvoorbeeld doordat hij een diploma bezit van een hogere vooropleiding dan als minimale vooropleidingseis voor de te volgen mboopleiding is vereist) en te verwachten is dat hij nieuwe leerinhouden zich sneller zal eigen maken
- tijdens de opleiding laat zien dat hij, al eerder dan in het onderwijsprogramma geprogrammeerd, toe is aan het afleggen van het examen omdat hij de benodigde kennis, vaardigheden en competenties al beheerst.

Mbo-scholen bieden op verschillende manieren verkorte opleidingstrajecten aan voor deze doelgroepen. Zij doen dit bijvoorbeeld door een specifiek verkort traject op te stellen voor één student. Ook stellen scholen groepen studenten samen die gezamenlijk een verkort opleidingstraject volgen. Deze trajecten worden ook wel eens versnelde opleidingen of sprinttrajecten genoemd. Sommige scholen doen het nog weer anders en bieden voor alle studenten een onderwijsprogramma aan waarbij de examenmomenten flexibel in te vullen zijn, afhankelijk van het leertempo van de student, waarbij een aantal goed presterende studenten dan de gelegenheid krijgt om de opleiding eerder af te ronden.

De Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) biedt ruimte voor bovenstaande vormen van maatwerk. De wettelijke voorschriften voor onderwijstijd en studieduur – van toepassing op de leerwegen bol en bbl – zijn op het niveau van het reguliere onderwijsprogramma geformuleerd. Uitgangspunt is daarbij dat de school aan alle studenten een volwaardig, evenwichtig en uitdagend onderwijsprogramma biedt met voldoende uren, een goede mix van didactische

Kennispunt MBO werkvormen en adequate begeleiding. Het reguliere onderwijsprogramma moet dus voldoende uitdaging bieden voor minder, gemiddeld en goed presterende studenten. Onderwijstijd staat ten dienste van de onderwijskwaliteit; onderwijstijd maakt deel uit van de inspanningen die een school moet verrichten om kwalitatief hoogwaardig onderwijs te realiseren. De inspectie houdt toezicht op de onderwijskwaliteit.

We weten dat veel mbo-scholen voorzichtig omgaan met de ruimte die de wet biedt om af te wijken van de onderwijstijd en studieduur. Dit komt onder andere doordat het beeld is ontstaan dat bij afwijking van onderwijstijd de in de wet neergelegde studieduur gehandhaafd blijft. Deze verhouding staat echter niet zo in de wet. In deze handreiking heeft OCW, na afstemming met de inspectie, daarom opgenomen dat een vermindering van het aantal onderwijsuren ertoe kan leiden dat ook wordt afgeweken van de studieduur die in de wet is neergelegd. We hopen dat duidelijkheid over de ruimte die de wet biedt in het kader van onderwijstijd en studieduur, ertoe leidt dat scholen met vertrouwen deze ruimte ook benutten.

Er zijn verschillende mogelijkheden voor het verkorten van opleidingen:

- Een school kan voor individuele studenten afwijken van de onderwijstijd en studieduur die geldt voor het reguliere onderwijsprogramma. Het besluit om van de voorschriften voor onderwijstijd en studieduur af te wijken moet de school per student kunnen onderbouwen.
- Een school kan groepen samenstellen van individuele studenten met soortgelijke vrijstellingen voor onderwijs. Ook bij een dergelijk groepsgewijs verkort opleidingstraject is een onderbouwing per individuele student nodig.
- Een school kan, op het niveau van een regulier onderwijsprogramma dat bedoeld is voor alle studenten dan wel voor specifieke doelgroepen, de onderwijsuren verminderen en de studieduur verkorten. Deze ruimte hebben scholen op basis van artikel 7.2.7, derde en vierde lid, van de WEB.

Bovengenoemde uitgangspunten liggen ten grondslag aan de antwoorden van OCW, afgestemd met de inspectie, op de vragen van scholen.

Vragen en antwoorden

1. Wie is bevoegd om te besluiten over het verlenen van vrijstelling voor onderwijs? Het bevoegd gezag van de school kan besluiten dat een individuele student de opleiding in een verkort traject met minder onderwijsuren kan volgen, afwijkend van het reguliere onderwijsprogramma dat de school voor deze kwalificatie heeft opgesteld. Het bevoegd gezag kan deze bevoegdheid tot het verlenen van vrijstellingen voor onderwijs ook delegeren, bijvoorbeeld aan het onderwijsteam, de examencommissie of aan een intake team.

2. Om welke onderwijsuren kan het gaan?

De mogelijkheid om af te wijken van de onderwijsuren van het reguliere onderwijsprogramma geldt voor alle onderwijsuren. Dit geldt zowel voor de begeleide onderwijstijd (bot-uren) als de uren in de beroepspraktijkvorming (bpv) en zowel voor de onderwijsuren voor beroepsspecifieke onderdelen, de generieke onderdelen als voor de keuzedelen.

3. Hoe kan de school de met de student gemaakte afspraken vastleggen?

opleidingstraject voor deze student afwijkt van het reguliere onderwijsprogramma. Het reguliere onderwijsprogramma wordt o.a. beschreven in de Onderwijs- en Examenregeling (OER). De onderwijsovereenkomst bevat het afwijkend aantal onderwijsuren en de daaruit voortvloeiende afwijkende duur van het opleidingstraject voor deze student. Als het aantal bpv-uren is verminderd, past de school ook het aantal bpv-uren in de praktijkovereenkomst aan.

Een school kan ook tijdens de opleiding van de student een besluit tot vrijstelling van onderwijs nemen. De school bekijkt in dat geval, in overleg met de student, of het wenselijk is de al getekende onderwijsovereenkomst op dit punt te wijzigen. Het ligt voor de hand om dit alleen te doen als het om een substantiële vermindering van het aantal onderwijsuren gaat. De onderwijsovereenkomst kan alleen worden gewijzigd als de student het hiermee eens is. Een wijziging van de onderwijsovereenkomst kan in een aantal gevallen worden geregeld door een nieuw opleidingsblad uit te geven of een addendum aan de onderwijsovereenkomst toe te voegen. Informatie over de minimumeisen bij het wijziging van een onderwijsovereenkomst is te vinden in het servicedocument Onderwijsovereenkomst. Deze vindt u op de [website van de MBO Raad, servicedocument onderwijsovereenkomst](#).

4. Op welke manieren kan de school de redenen voor vrijstelling vastleggen? De school beslist zelf op welke wijze en waar zij het besluit tot het afwijken van de voorgeschreven onderwijsuren en studieduur per individuele student onderbouwt. Wij ontvangen echter veel vragen van mbo-scholen over de manier waarop u dit kunt doen. Daarom geven wij hieronder een paar voorbeelden. Uitgangspunt is dat transparant en controleerbaar dient zijn waarom een student voor een vrijstelling in aanmerking komt.

Voorbeelden van onderbouwingen zijn:

- Bij het verlenen van vrijstellingen voor onderwijs vanwege **relevante werkervaring** kan de school een vergelijking toevoegen tussen de werkervaring en de te leren kerntaken/werkprocessen van de te volgen kwalificatie. De informatie over de duur en inhoud van de werkervaring moet betrouwbaar zijn en komt bij voorkeur uit meerdere bronnen (bijvoorbeeld de student zelf en zijn werkgever). Omdat het niet gaat om vrijstelling voor examens hoeft in dit bewijs niet aangetoond te worden dat iemand de betreffende kerntaken en werkprocessen al volledig beheerst.
- Bij het verlenen van vrijstellingen voor onderwijs vanwege **overlap** met de inhoud van een al gevolgde opleiding, kan de school een vergelijking toevoegen van de twee onderwijsprogramma's en de consequenties hiervan voor vermindering onderwijsuren.
- Bij het verlenen van vrijstellingen voor onderwijs vanwege **hogere cognitieve vaardigheden** kan de school bewijsstukken toevoegen van een hogere vooropleiding (bijvoorbeeld een havo-diploma) en de redenen waarom de school inschat dat de student met deze hogere cognitieve vaardigheden minder onderwijsuren nodig heeft. Bij de onderbouwing kan de school bijvoorbeeld refereren aan de ervaringen van het onderwijsteam met eerdere studenten met een vergelijkbare achtergrond, voorzien van gegevens van deze studenten over de doorlooptijd van hun opleiding (bijvoorbeeld afkomstig uit het schoolsysteem of BRON).

- Bij het verlenen van vrijstelling voor onderwijs voor **studenten die tijdens de opleiding (zeer) goed blijken te presteren**, kan de school verwijzen naar de in de opleiding behaalde prestaties van de student.

Het is aan de school om te beslissen waar het besluit tot vrijstelling wordt vastgelegd. Gedacht kan worden aan het studentendossier van de betreffende student.

5. Kan een school groepen samenstellen van studenten met dezelfde vrijstellingen? Ja, de school kan een groep samenstellen van individuele studenten die hetzelfde of een vergelijkbaar verkort opleidingstraject volgen. Dit kan bijvoorbeeld na toelating, als blijkt dat meerdere studenten dezelfde vrijstellingen voor onderwijs hebben verkregen. Een school kan ook een verkort opleidingstraject ontwikkelen dat gericht is op een specifieke doelgroep studenten (bijvoorbeeld die al de nodige relevante kennis, werkervaring en/of cognitieve vaardigheden bezitten), selectiecriteria opstellen en daarna individuele studenten selecteren, die aan de gestelde toelatingscriteria voldoen. In beide gevallen blijft het reguliere onderwijsprogramma van de opleiding, zoals vastgelegd door de school het uitgangspunt. De school geeft, ook bij groepen studenten die het verkorte traject volgen, per individuele student aan op welke wijze is afgeweken van het reguliere onderwijsprogramma en waarom de student voor het verkorte traject in aanmerking is gekomen.

6. Kan een school ook een regulier verkort onderwijsprogramma opstellen? De WEB biedt ook de ruimte voor mbo-scholen om een regulier verkort onderwijsprogramma op te stellen dat afwijkt van het voorgeschreven aantal onderwijsuren en de daaruit voortvloeiende verkorting van de studieduur. Dit verkorte programma wordt dan vastgelegd in een OER. Deze ruimte hebben scholen op basis van artikel 7.2.7, derde en vierde lid, van de WEB. Hiervoor moet de betreffende opleiding wel aan bepaalde voorwaarden voldoen:

- de opleiding moet aantoonbaar van goede kwaliteit zijn
- de studentenraad heeft ingestemd met de afwijking van de urennorm
- het schoolbestuur legt verantwoording af over de afwijking van de uren in het bestuursverslag.

Denkbaar is dat een school een tweede OER opstelt, specifiek voor groepen studenten die meer aankunnen, als aanvulling op de bestaande reguliere OER voor alle studenten. Het is van belang dat de school transparant is over de toegepaste verkorting, hoe dit past bij de onderwijsvisie van de school en waarom deze verkorting past bij de beoogde studenten. Over deze punten kan de school dan het gesprek voeren met relevante betrokkenen.

Meer informatie:

- www.onderwijsinspectie.nl, onderwerp onderwijstijd in het mbo
- www.onderwijsenexaminering.nl, thema kwaliteit en onderwijstijd

7. Mag een school werven voor verkorte opleidingstrajecten?

We weten dat mbo-scholen terughoudend zijn met het werven voor verkorte opleidingstrajecten, omdat het beeld leeft dat werven niet mag. Dat is niet het geval. Werven voor verkorte opleidingen mag zolang duidelijk blijkt voor welke doelgroep de verkorte opleiding is. Het is van belang dat de school duidelijk maakt dat welke toelatingscriteria de school hiervoor hanteert en

hoe de school deze beoordeelt. Als de school naast 'harde' criteria (aantal jaren werkervaring, bezit diploma) ook 'zachtere' criteria hanteert (motivatie, zelfstandig kunnen werken) dient inzichtelijk te zijn hoe de school deze zachte criteria beoordeelt.

8. Is het toelatingsrecht en het bindend studieadvies van toepassing?

Het toelatingsrecht, waarbij studenten die zich op uiterlijk 1 april aanmelden en die voldoen aan de vooropleidingseisen recht hebben op toelating tot de opleiding, is van toepassing op de bekostigde opleiding met het reguliere opleidingsprogramma. Een verkort opleidingstraject is een variant op het reguliere programma en geschikt voor doelgroepen die al over de nodige relevante kennis, werkervaring en/of cognitieve vaardigheden beschikken. Voor deelname aan een verkort opleidingstraject mag de school daarom extra eisen stellen; hier geldt er dus geen recht op toelating. Studenten die niet voldoen aan deze eisen hebben recht op toelating tot het reguliere opleidingsprogramma. Het bindend studieadvies wordt gegeven aan *iedere* student die zich inschrijft - dus ook aan een student die een verkort opleidingstraject volgt, zie [artikel 8.1.7a](#), eerste lid, van de WEB.

9. Is de regelgeving voor kwaliteitszorg ook van toepassing voor verkorte trajecten?

De school monitort, evalueert en bewaakt de kwaliteit van alle opleidingen ([art 1.3.6](#) van de WEB). Dit geldt ook voor verkorte opleidingsvarianten die de school heeft opgesteld voor specifieke doelgroepen die al de nodige relevante kennis, werkervaring en/of cognitieve vaardigheden bezitten.

10. Mag een school enkel een verkorte opleiding aanbieden?

Nee, een school die voor een specifieke doelgroep een bekostigde verkorte opleiding aanbiedt, moet die opleiding ook in een regulier opleidingsprogramma aanbieden. De WEB stelt voor bekostigde opleidingen voorwaarden aan de studieduur en het aantal onderwijsuren; een verkort traject dient daarvan een afgeleide te zijn. Ook moeten bekostigde opleidingen toegankelijk zijn voor alle studenten. Een student voor wie het verkorte traject niet passend is moet kunnen deelnemen aan het reguliere opleidingsprogramma. OCW verkent, op basis van gesprekken met scholen en in samenspraak met de MBO Raad of de huidige regelgeving voor bekostigde opleidingen op dit punt nog voldoet.

11. Zijn er beperkingen vanuit studiefinanciering of de Regeling Praktijkleren?

Studenten die ingeschreven zijn in een BOL-opleiding kunnen hiervoor studiefinanciering ontvangen. Een student heeft geen aanspraak op studiefinanciering wanneer hij is ingeschreven aan een opleiding van korter dan 1 jaar (met 12 vakantieweken inbegrepen). Bedrijven kunnen voor BBL-opleidingen gebruik maken van de Subsidieregeling Praktijkleren. De hoogte van deze subsidie hangt af van het aantal weken in het studiejaar waarin de student begeleiding krijgt van het leerbedrijf. Het leerbedrijf komt alleen in aanmerking voor deze subsidie als de bbl-student tenminste 200 begeleide onderwijsuren (BOT) heeft ontvangen.

12. Kan de school ook besluiten dat de student geen onderwijs nodig heeft?

De school kan besluiten dat iemand geen onderwijs hoeft te volgen en alleen de examens van de betreffende kwalificatie hoeft af te leggen. De school schrijft deze persoon dan in als examendeelnemer. De school kan voor de inschrijving als examendeelnemer een door het

13. Mag een school ook verlengde trajecten aanbieden aan studenten?

De school richt het reguliere opleidingsprogramma zo in dat ook minder presterende studenten de opleiding binnen de reguliere studieduur kunnen afronden. Voor een individuele student kan de school, als de student dit nodig blijkt te hebben, meer onderwijsuren en een langere studieduur aanbieden. De school moet deze verlenging per individuele student kunnen uitleggen. Het is niet de bedoeling dat een school voor een specifieke doelgroep een verlengd traject programmeert. De wetgever heeft met het vastleggen van de studieduur in de WEB een maximale studieduur geïntroduceerd en scholen willen verplichten het onderwijsprogramma zo vorm te geven dat studenten in principe hun diploma kunnen halen binnen de vastgestelde studieduur.

Heeft u vragen over verkorting van niet-bekostigde mbo-opleidingen?

In de handreiking “Verkorting niet-bekostigde mbo-opleidingen” wordt de ruimte in de WEB beschreven voor verkorting van niet-bekostigde opleidingen in de BOL, BBL en de derde leerweg. De handreiking kunt u vinden op www.levenlangontwikkelen.nl. Deze handreiking is zowel bedoeld voor medewerkers van bekostigde onderwijsinstellingen als medewerkers van niet-bekostigde instellingen.

Blijft uw vraag onbeantwoord? Neem dan contact op met het Kennispunt MBO.
info@kennispuntmbo.nl.

Voor gebruikte begrippen: zie [begrippenkader](#) voor de betekenis.